

EEN NIEUWE PARASOLZWAM VOOR NEDERLAND

THOM KUYPER, *Rijksherbarium, Schelpenkade 6, 2313 ZT Leiden*

JAN SCHREURS, *Prins Bernhardstraat 33, 3981 BL Bunnik*

SUMMARY

Leucoagaricus melanotrichus (Mal. & Bert.) Trimbach has been found twice in the Netherlands. A description is given, and illustrations of macroscopical and microscopical characters are provided.

Het verschijnen van een monografische bewerking of een nieuwe determineersleutel van een paddestoelengeslacht is voor een mycoloog altijd een aangename verrassing. Immers, een ieder van ons zal meer dan eens de frustrerende ervaring gehad hebben dat een paddestoel met de bestaande tabellen niet te determineren was, of niet voldoende aan de gegeven soortbeschrijving voldeed. Resultaat is dan meestal dat de kollektie met een vraagteken of onder een cf-naam moet worden opgeborgen. In het ideale geval zouden na een kritische systematische bewerking dergelijke vraagtekens moeten verdwijnen. Dat lukt overigens lang niet altijd. Maar soms ook voert zo'n nieuwe determineersleutel je zonder problemen naar een tot dan toe onbekende soort. Dit geval deed zich voor met een parasolzwam uit de IJsselmeerpolders, die noch met Kühner & Romagnesi (1953) noch met Moser (1978) te determineren was. De "monografische sleutel" van Bon (1981) bracht ons tot de konklusie dat hier sprake was van *Leucoagaricus melanotrichus*. Een tweede vondst van deze soort door Jaap Wisman en de tweede auteur, leidde tot de gedachte dat de soort wellicht op meer plaatsen in ons land voorkomt. Op grond daarvan menen we dat het gewenst is de soort uitgebreid te beschrijven en te illustreren.

***Leucoagaricus melanotrichus* (Mal. & Bert.) Trimbach (fig. 1-4).**

Lepiota melanotricha Mal. & Bert, Champ. sup. Maroc 1:134 (1970);

Leucoagaricus melanotrichus (Mal. & Bert.) Trimbach, Doc. mycol. 20:42 (1975).

Hoed 5-14 mm diameter, aanvankelijk halfbolvormig, tenslotte licht gewelfd met lage, brede umbo, hoedrand niet gestreept of gevoord, zeer donker purperbruin tot vrijwel zwart, fijn radiaal vezelig op witte ondergrond, in het centrum vrijwel glad. Lamellen [L = 30, l = 1-2-3] dun en dicht opeen, buikig, vrij, vrijwel wit (met een lichte rose reflekt), snede sterk vlokkig, wit. Steel 10-26 x 1.0-1.5 mm, cilindrisch, aan de top wit en min of meer glanzend, in de onderste helft en vooral bij

de steelbasis met purperzwarte vezeltjes bezet (kleur als hoed), ring dun, vliezig, spoedig verdwijnend, wit met donkerbruin randje. Vlees zeer dun, wittig. Geur en smaak onbeduidend.

Sporen (5.0-)5.5-7.0 x 3.5-4.5 μm , $l/b = 1.5-1.6$, subamigdaliform, zonder apicale pore, niet dextrinoïd, congofiel, endospore zwak metachromatisch. Basidiën (14-)16-19(-20) x 6-8 μm , $l/b = 2.1-2.8$, viersporig, zonder basale gesp. Cheilocystiden (18-)21-35 x 10-15(-22) μm , subclavaat tot clavaat, bij uitzondering wat utriform, kleurloos. Hoedhuid een trichoderm van liggende en deels opgerichte, relatief korte elementen, met donkerbruin intracellulair pigment, 4-9 μm breed.

Oekologie: tussen naalden van *Picea* of op bladeren van *Dryopteris dilatata* en *Alnus glutinosa*.

Verspreiding: Friesland, Terschelling, Oude Kooi tussen Hoorn en Oostereind, 22.10.1981 (J. Schreurs 681); IJsselmeerpolders, Noord Oost Polder, Schokkerbos, 19.11.1977 (Th. W. Kuyper 1053). Verder bekend uit Marokko en Frankrijk.

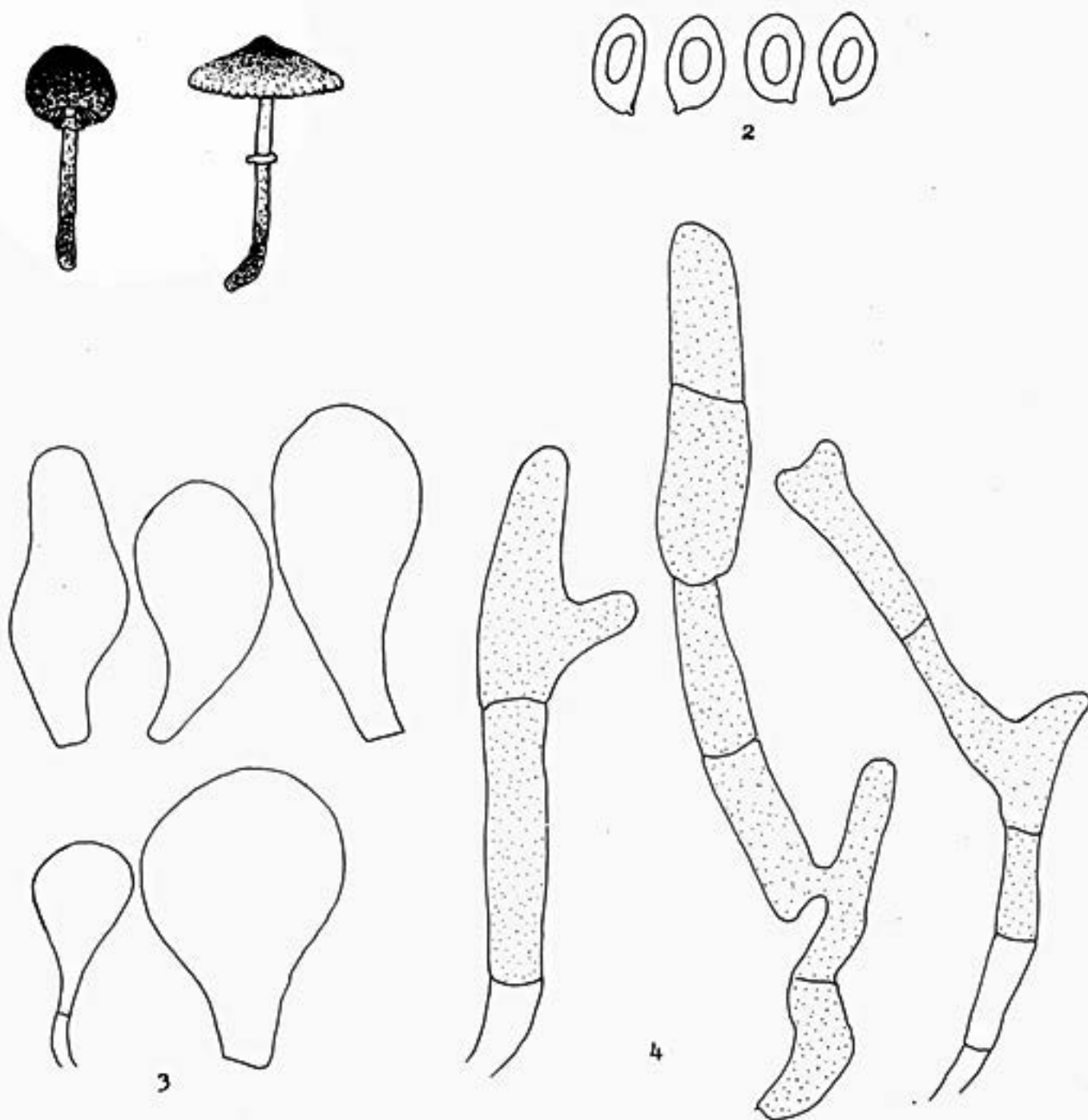
DISKUSSIE

Het hier beschreven materiaal komt goed overeen met eerdere beschrijvingen van Malençon & Bertault (1970) en Trimbach (1975). Slechts in de vorm van de cheilocystiden lijkt er sprake te zijn van meer variatie dan bovengenoemde auteurs vermeldten, daar bij ons materiaal de randcellen sterker clavaat waren. Door Bon (1981) wordt er onderscheid gemaakt tussen var. *melanotrichus* en var. *fuligineobrunneus* Bon & Boiffard, die zich zou onderscheiden door een hoed die slechts in het centrum zeer donker gekleurd is, en naar de rand toe opvallend bleker wordt.

Makroskopisch lijkt de soort wel wat op *Leucocoprinus brebissonii* (Godey) Locq., maar zowel mikroskopisch als makroskopisch zijn er wel duidelijke verschillen merkbaar: *Leucoagaricus melanotrichus* is wat meer purperbruin gekleurd, de hoedrand is niet gevoord, het hoedoppervlak is meer vezelig en minder schubbig. Bovendien zijn de sporen aanmerkelijk kleiner (bij *L. brebissonii* 9.0-11.0(-13.0) x 5.5-6.5 (-8.0) μm).

Ook *Lepiota felina* Quél. kan makroskopisch enige gelijkenis vertonen, maar is mikroskopisch niet moeilijk te onderscheiden door een geheel andere opbouw van de sporewand (de sporen zijn dextrinoïd en niet metachromatisch). Meer gelijkenis daarentegen is er met de door Reid (1966) beschreven, en ook door Moser (1978) opgenomen *Lepiota marriagei*, die volgens Bon (1981) evenwel ook tot het geslacht *Leucoagaricus* gerekend moet worden. Bij deze soort zijn de kleuren wat duidelijker purperroodbruin. Mikroskopisch verschilt de soort door een veel langer

en slanker eind-element van de hoedhuid (bij *L. marriagei* tot 164 μm lang, bij *L. melanotrichus* meestal tot (75-)90 μm lang).

Leucoagaricus melanotrichus. Fig. 1: Habitus (x2); Fig. 2: Sporen (x1700); Fig. 3: Cheilocystiden (x1000); Fig. 4: Elementen van de pileipellis (x1000).

LITERATUUR

- Bon, M. 1981. Clé monographique des "Lépiotes" d'Europe (= Agaricaceae, Tribus Lepioteae et Leucocoprineae). Doc. mycol. 43: 1-77.
- Kühner, R. & H. Romagnesi 1953. Flore analytique des champignons supérieurs. Paris.
- Malençon, G. & R. Bertault 1970. Flore des champignons supérieurs de Maroc 1. Rabat.
- Moser, M. 1978. Die Röhrlinge und Blätterpilze (Polyporales, Boletales, Agaricales, Russulales), 4e Aufl., Stuttgart.
- Reid, D.A. 1966. Coloured Icones of Rare and Interesting Fungi Part 1. Lehre.
- Trimbach, J. 1975. Matériel pour une "Check-List" des Alpes Maritimes. Doc. mycol. 20:37-53.

BOEKBESPREKING

C. BAS, J. VAN BRUMMELEN, F. TJALLINGII & G. TJALLINGII-BEUKERS

Standaardlijst van Nederlandse Paddestoelnamen. Wetenschappelijke mededelingen K.N.N.V. nr. 156, maart 1983. 72 pp. Prijs: f 8,50; voor leden van KNNV en NMV f 7.- (Te bestellen bij Bureau KNNV, Hoogenboomlaan 24, 1718 BJ Hoogwoud; gironr. 130.28; bij bestelling per giro duidelijk vermelden wat verlangd wordt. Bij de opgegeven prijzen zijn de kosten van verzending inbegrepen.

In deze uitgave wordt in het voorwoord ingegaan op de voorgeschiedenis van het project en de wijze waarop de uiteindelijke tekst tot stand kwam. Na nog enkele hoofdstukjes met handreikingen bij het gebruik volgt de "Lijst van wetenschappelijke en nederlandse namen" (54 pp). Deze bestaat uit een alfabetische lijst van geslachtsnamen (enkele namen van grotere eenheden zijn ook opgenomen) en binnen de geslachten een alfabetische opsomming van de soorten, gevolgd door de nederlandse naam. Veel soorten zijn bij verschillende geslachten opgenomen maar met een verwijzing naar de nu geldende naam. Veel nederlandse namen worden bovendien gevolgd door tussen haakjes vermelde synoniemen. In de "Index van nederlandse paddestoelnamen" (13 pp) worden deze nog eens alfabetisch opgesomd met verwijzing naar de pagina('s) waar de betrokken naam in de hoofdlijst behandeld is. Omdat deze publikatie pas bij het ter perse gaan van deze *Coolia* op de redaktietafel belandde moeten wij ons hier beperken tot deze korte aankondiging. Wij hopen later nader op de inhoud te kunnen ingaan. Red.

Paddestoelen Kartering in West Duitsland

In *Coolia* 24 (3) vertelde ik reeds iets over bovengenoemd onderzoek. Inmiddels is het werk hieraan in snel tempo voortgezet door G.J. Krieglsteiner. In 1981 en 1982 verschenen no. 3 en 4 van de "Beihefte zur Zeitschrift für Mykologie" met enige honderden kaartjes en met vaak uitvoerige toelichting. In beide delen vinden we een zeer goede literatuur opgave en aan het einde van het 4e deel is een lijst met de tot heden gepubliceerde kaartjes te vinden. Dat is erg handig, want diverse kaartjes staan in afleveringen van het "Zeitschrift".

Aan een aantal kritische soorten wordt meer aandacht besteed, soms vinden we een korte tabel van moeilijke groepjes, bijv. in Beih. 4 op pag. 85 van *Agrocybe praecox* en verwanten.

Dat er nog wel het één en ander aan de kaartjes ontbreekt, leert ons Beih. 3, pag. 178, waar de verspreiding van *Pholiota oedipus* in Europa is getekend. Nederland is daar een witte vlek, terwijl deze soort in geschikte winters op diverse plaatsen in ons land voorkomt en bijv. in de Flevopolder bij duizenden te vinden is. Maar ondanks zulke tekortkomingen zijn de "Beihefte" een waardevolle aanwinst voor onze mycologische boekenplank. Ze zijn te bestellen bij Einhorn Verlag, Sebaldastraße 9-11, D 7070 Schwäbisch Gmünd, BRD. De prijs bedraagt ca. Fl. 30.-- P.B. Jansen.